

Modus vivendi Charty základných práv Európskej únie

Anotácia: Autorka vo svojom odbornom článku analyzuje *modus vivendi* Charty základných práv Európskej únie, ktorá sa 1. decembrom 2009 stala súčasťou primárneho práva Európskej únie. Zdôrazňuje, že právnou záväznosťou charty sa nezačína ochrana ľudských práv v Európskej únii od „nuly“, a zobrazuje chartu v intenciách existujúceho úijného systému ochrany ľudských práv. Pozornosť je venovaná predovšetkým právnemu „zrodu“ a právnej dimenzii charty, ako aj „výnimkám“ z uplatňovania Charty základných práv EÚ.

Kľúčové slová: Charta základných práv Európskej únie, úijná ochrana ľudských práv, základné ľudské práva ako všeobecné zásady práva EÚ, výnimky z uplatňovania charty.

Cesta k vypracovaniu a právnej záväznosti Charty základných práv Európskej únie

Európske spoločenstvá (ďalej len „ES“) mali v období svojho vzniku charakter ekonomického integračného zoskupenia, a preto Parížska zmluva¹ z roku 1951 a rovnako ani Rímske zmluvy² z roku 1957 neobsahujú žiadnu výslovnú zmienku o ľudských právach. Komunitárny systém ochrany ľudských práv začal vytvárať až Súdny dvor, pričom jeho činnosť v uvedenej oblasti bola vyvolaná predovšetkým neochotou ústavných súdov členských štátov akceptovať absolútnu povahu komunitárneho práva, t. j. jeho prednosť pred právami obsiahnutými v národných ústavách členských štátov. Jadrom ľudskoprávných záruk sa tak na úrovni spoločenstva stali **všeobecné zásady práva ES**, medzi ktoré Súdny dvor vo svojom prelomovom rozhodnutí *vo veci 29/69 Erich Stauder proti mestu Ulm* z roku 1969 zaradil **základné ľudské práva**. Inšpiráciu pre formulovanie základných práv Súdny dvor čerpal z ústavných tradícií členských štátov a z medzinárodných zmlúv na ochranu ľudských práv, predovšetkým z Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Európsky dohovor o ľudských právach“). Úsilie Súdneho dvora podporovali aj členské štáty a ďalšie inštitúcie ES formou rôznych nezávislých deklarácií. Napriek týmto aktivitám, v primárnom práve však naďalej absentovala výslovná zmienka o ľudských právach.³

V historickom kontexte je možné uviesť, že prvú zmienku o základných ľudských právach vniesol do primárneho práva ES až **Jednotný európsky akt** z roku 1986, ktorý na základe judikatúry Súdneho dvora vo svojej preambule potvrdzuje rešpektovanie základných ľudských práv zakotvených v ústavách a zákonoch členských štátoch, Európskom dohovore o ľudských právach a Európskej sociálnej charte .

Zmluva o Európskej únii (Maastrichtská zmluva) z roku 1992 rovnako v preambule odkazuje na základné ľudské práva a taktiež pridáva priamo do textu dôležité ustanovenia spojené s ľudskými právami, pričom uvedené zaraďuje medzi ciele únie. Ďalej v článku F konštatuje, že „*Únia rešpektuje základné ľudské práva, ktoré zaručuje Európsky dohovor na ochranu ľudských práv a základných slobôd podpísaný v Ríme 4. novembra 1950 a ktoré vyplývajú z ústavných tradícií členských štátov ako základných princípov práva spoločenstva.*“ Týmto ustanovením členské štáty *de facto* preberajú formuláciu, ktorú vo svojich rozhodnutiach používa Súdny dvor. Navyše maastrichtská novelizácia práva ES v článkoch 8 až 8e Zmluvy o založení ES zavádza inštitút občianstva Európskej únie, z ktorého pre štátnych príslušníkov členských štátov spoločenstva vyplýva celý rad práv a povinností.

¹ Zmluva o založení Európskeho spoločenstva pre uhlie a oceľ, podpísaná 18. apríla 1951.

² Zmluva o založení Európskeho hospodárskeho spoločenstva a Zmluva o Európskom spoločenstve pre atómovú energiu (EURATOM), podpísané 25. marca 1957.

³ BONČKOVÁ, H., SMEKAL, H. *Fragmentace společných hodnot? Výjimky z Listiny základních práv Evropské unie*, s. 63.

Amsterdamská zmluva z roku 1997 vložila do preambuly Zmluvy o Európskej únii ustanovenie o oddanosti k sociálnym právam a v článku F deklaruje, že „*Únia je založená na zásadách slobody, demokracie, dodržiavania ľudských práv a základných slobôd a právneho štátu, ktoré sú spoločné členským štátom.*“ Navyše článkom F1 zavádza mechanizmus, ktorý umožňuje pozastavenie členských práv v prípade, ak dochádza k závažnému a trvajúcemu porušeniu zásad uvedených v článku F. Dodržiavanie ľudských práv sa tak vďaka amsterdamskej revízii stáva podmienkou na prístupenie k Európskej únii. Na základe uvedeného možno teda konštatovať, že Amsterdamská zmluva spresňuje a prehĺbuje deklaratórne pasáže, ktoré sa nachádzali v Maastrichtskej zmluve, a navyše, obsahuje priame hmotnoprávne ustanovenia o základných ľudských právach.⁴ Napriek týmto revíziám zakladajúcich zmlúv kľúčovým pilierom únijnej ochrany ľudských práv naďalej ostala judikatúra Súdneho dvora a jeho doktrína základných práv ako všeobecných zásad práva ES/EÚ.

Formulácia základných ľudských práv prezentovaná Súdny dvorom sa však postupom času javila ako nedostatočná a málo transparentná, preto bolo potrebné navrhnuť nové riešenie únijnej ochrany ľudských práv. Do úvahy pripadali dva varianty – prístupenie spoločenstva k Európskemu dohovoru o ľudských právach alebo vytvorenie vlastného katalógu ľudských práv. Pretože v prípade prvého variantu Súdny dvor vo svojom posudku č. 2/94 z 28. marca 1996 konštatoval, že „*za súčasného stavu práva Spoločenstva nemá Spoločenstvo právomoc pristúpiť k dohovoru*“,⁵ pristúpila únia k druhému riešeniu. O vypracovaní únijného katalógu ľudských práv sa rozhodlo na zasadnutí Európskej rady v dňoch 4. a 5. júna 1999 v Kolíne nad Rýnom a zostavením katalógu ľudských práv bol poverený **Konvent**. Tento zvláštny orgán (tzn. Konvent) bol ustanovený 17. decembra 1999 a pozostával zo 62 členov (15 zástupcov Európskej rady, 1 zástupca predsedu Európskej komisie, 16 poslancov Európskeho parlamentu, 30 poslancov národných parlamentov), Súdny dvor, Rada Európy a Európsky súd pre ľudské práva mali status pozorovateľa.⁶ Výsledkom práce Konventu sa stala **Charta základných práv Európskej únie**, ktorá bola slávnostne vyhlásená na summite Európskej rady v Nice v dňoch 7. – 9. decembra 2000. Výrazným nedostatkom tohto nového katalógu ľudských práv však bola jeho právna nezáväznosť. Charta základných práv Európskej únie (ďalej len „charta“) bola prijatá formou spoločnej deklarácie Európskeho parlamentu, Rady a Komisie ako dokument s veľkou politickou váhou, avšak s právne nezáväzným charakterom. Tento nedostatok sa prvýkrát pokúsila odstrániť *Zmluva o Ústave pre Európu* z roku 2004, ktorá priamo vo svojej druhej časti obsahovala ustanovenia charty, a teda zakotvovala jej právnu záväznosť a stavala ju na úroveň primárneho komunitárneho práva. Táto ústavná zmluva však nevstúpila do platnosti.⁷

Štafetu s požiadavkami na právnu záväznosť charty ďalej prevzala **Lisabonská zmluva** z roku 2007,⁸ ktorá mení ustanovenie článku 6 Zmluvy o Európskej únii (ďalej len „Zmluva o EÚ“), pričom v odseku 1 tohto článku deklaruje „*Únia uznáva práva, slobody a zásady uvedené v Charte základných práv Európskej únie zo 7. decembra 2000 upravenej 12. decembra 2007 v Štrasburgu, ktorá má rovnakú právnu silu ako zakladajúce zmluvy.*“ Z uvedeného článku jasne vyplýva, že Charta základných práv Európskej únie je právne záväzným aktom a patrí do primárneho práva Európskej únie. Takáto formulácia v Zmluve

⁴ SMEKAL, H. *Lidská práva v Evropské unii*, s. 98.

⁵ Pozri bližšie: *Stanovisko Súdneho dvora 2/94 z 28. marca 1996 „Pristúpenie Spoločenstva k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd“*, bod. č. 36.

⁶ PIKNA, B. *Charta základných práv Evropské unie a její právní a věcná dimenze*, s. 22.

⁷ Ratifikačný proces Zmluvy o Ústave pre Európu nakoniec v dôsledku negatívnych výsledkov referenda vo Francúzsku a Holandsku nebol úspešne zavŕšený a uvedený malo vplyv aj na pokračujúcu nezáväznosť charty.

⁸ Lisabonská zmluva je reformná zmluva, ktorou sa mení Zmluva o Európskej únii a Zmluva o založení Európskeho spoločenstva, pričom druhú z uvedených zmlúv premenúva na Zmluvu o fungovaní Európskej únie. Lisabonská zmluva bola prijatá 13. decembra 2007 a do platnosti vstúpila 1. decembra 2009.

o EÚ je signálom pre občanom a aj iných adresátov Charty základných práv EÚ o tom, že únia je právnym spoločenstvom, v ktorom významnú úlohu zohráva ochrana základných práv. Rovnako je možné vyjadriť súhlas s vyjadrením, že chartou nezačína ochrana ľudských práv v Európskej únii od „nuly“, ale ochrana základných práv v Európskej únii je aktuálna a výrazne sa presadzujúca už viac ako 40 rokov, a to od momentu, keď Súdny dvor⁹ zaradil základné ľudské práva medzi všeobecné zásady práva ES.¹⁰ Právnu záväznosť charty však možno označiť za „milník“ vo vývoji ochrany základných ľudských práv v Európskej únii, ktorý sa začal pred desaťročiami. Predtým ukladala Európskej únii povinnosť dodržiavať základné ľudské práva judikatúra Súdneho dvora a dnes zastrešuje základné ľudské práva, ktoré sú záväzné pre inštitúcie a orgány Európskej únie – konzistentný a právne záväzný nástroj – akým je Charta základných práv Európskej únie.

Právna dimenzia Charty základných práv Európskej únie

Charta základných práv Európskej únie sa stala právne záväzným aktom prostredníctvom reformovaného článku 6 ods. 1 Zmluvy o EÚ. Charta v súčasnosti predstavuje ucelený katalóg základných ľudských práv a slobôd, ktorý zakotvuje základné práva a slobody odvodené zo spoločných ústavných tradícií členských štátov a medzinárodnoprávných záväzkov vyplývajúcich z ustanovení zakladajúcich zmlúv, Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, z judikatúry Súdneho dvora a Európskeho súdu pre ľudské práva a z celého radu medzinárodných zmlúv a dohovorov záväzných pre členské štáty Európskej únie.¹¹

Charta pozostáva z preambuly a 54 článkov rozdelených do siedmich hláv (I. hlava – dôstojnosť, II. hlava – slobody, III. hlava – rovnosť, IV. hlava – solidarita, V. hlava – občianstvo, VI. hlava – spravodlivosť, VII. hlava – všeobecné ustanovenie upravujúce výklad a uplatňovanie charty) a vyznačuje sa netradičným rozdelením práv v charte. V tomto smere je charta špecifická predovšetkým tým, že nereflektuje klasické delenie základných práv založené na tzv. generačnom princípe¹², ale *ipso facto* vyjadruje zásadu nedeliteľnosti ľudských práv, v zmysle ktorej sú si všetky práva rovné a neexistuje medzi nimi žiadna hierarchia.

Osobitný význam pri jej právnom akceptovaní majú *Všeobecné ustanovenie upravujúce výklad a uplatňovanie charty*. Článok 51 charty určuje **rozsah pôsobnosti charty**, pričom v zmysle prvého odseku sa ustanovenia charty pri dodržiavaní *zásady subsidiarity* vťahujú na **inštitúcie a orgány únie** a **členské štáty únie** výlučne pri *vykonávaní práva EÚ*. To znamená, že rozsah pôsobnosti charty je viazaný na dodržiavanie zásady subsidiarity za súčasného vykonávania práva únie ako *conditio sine qua non*.¹³ Druhý odsek článku 51 zdôrazňuje, že charta nesmie mať za následok rozširovanie právomocí a úloh, ktoré boli na úniu prenesené zmluvami¹⁴ a takisto potvrdzuje, že charta nesmie mať za následok ani rozširovanie pôsobnosti práva únie mimo právomocí únie, ako je ustanovené v zakladajúcich zmluvách. Uvedené vyjadruje skutočnosť, že charta nevytvára žiadnu novú právomoc ani novú úlohu pre Európsku úniu a nemení ani právomoci a úlohy definované v zakladajúcich zmluvách.¹⁵

⁹ Vec 29/69 *Erich Stauder proti mestu Ulm* z roku 1969.

¹⁰ MAZÁK, J., JÁNOŠÍKOVÁ, M. *Charta základných práv Európskej únie – nové výzvy alebo voľné pokračovanie príbehu ochrany základných práv v Európskej únii?* s. 167.

¹¹ STRÁŽNICKÁ, V. *Európska integrácia a právo Európskej únie*, s. 279.

¹² Tzn., že od občianskych a politických práv nie sú striktné oddelené hospodárske, sociálne a kultúrne práva.

¹³ Pozri bližšie: ERDŔSOVÁ, A. *Právny zrod Charty základných práv EÚ – PRED a PO*, s. 38.

¹⁴ Uvedené sa výslovne uvádza kvôli logickým dôsledkom zásady subsidiarity a skutočnosti, že Európska únia má len tie právomoci, ktoré boli na ňu prenesené. Základné práva tak ako sú zaručené v Únii, vyvolávajú právne účinky len v rámci právomoci ustanovených zmluvami.

¹⁵ Porovnaj: *Vysvetlivky k Charte základných práv*, s. 32. (Ú.v. EÚ. C303, 14.12.2007).

Pokiaľ ide o **pôsobnosť *ratione personae***, charta rozlišuje celkovo štyri okruhy subjektov, ktoré disponujú právami stanovenými v charte. Prvú skupinu tvoria *všetky osoby*, ktoré podliehajú jurisdikcii niektorého z členských štátov únie, tejto skupine osôb charta priznáva predovšetkým práva na ochranu ľudskej dôstojnosti, slobody, práva rovnosti a procesné práva. Druhý okruh predstavujú *občania únie*, ktorým prináležia predovšetkým práva stanovené v piatej hlave charty, nazvanej „Občianstvo“. Ide napríklad o právo voliť a byť volený vo voľbách do Európskeho parlamentu (čl. 39), právo voliť a byť volený vo voľbách do orgánov samosprávy obcí (čl. 40), diplomatická a konzulárna ochrana (čl. 46) a ďalšie. Tretiu skupinu práv tvoria tzv. *rezidenti* – fyzické osoby s bydliskom a právnické osoby so sídlom na území niektorého z členských štátov Európskej únie, pričom táto skupina osôb disponuje právom na prístup k dokumentom (čl. 42), právom obrátiť sa na Európskeho ombudsmana (čl. 43) a petičným právom (čl.44).¹⁶ Uvedenú trojicu oprávnených subjektov dopĺňa skupina osôb s označením *príslušníci nečlenských štátov únie*, týmto charta priznáva právo na azyl (čl. 18) a ochranu v prípade vyst'ahovania, vyhostenia alebo extradície (č. 19 ods. 2).¹⁷

Otázkou pôsobnosti *ratione loci* a *ratione temporis* sa charta výslovne nezaobera. V súvislosti s **pôsobnosťou *ratione temporis*** však možno usúdiť, že je spojená so vstupom charty do platnosti, teda s 1. decembrom 2009 a z hľadiska **pôsobnosti *ratione loci*** sa charta vzťahuje na územie Európskej únie.

Pôsobnosť charty *rationae materiae* je obmedzená pôsobnosťou práva EÚ ako takého. Každé rozšírenie únijnej právnej úpravy v rozsahu práva EÚ súčasne rozširuje aj oblasť uplatňovania charty, avšak s tým, že takéto rozšírenie nezakladá. Tento princíp vyplýva zo samotného článku 6 ods. 1 Zmluvy o EÚ a v ustanovení článku 51 ods. 2 charty je ďalej výslovne potvrdený.¹⁸

Rozsah zaručených práv v charte, ako aj pravidlá ich výkladu upravuje článok 52 charty. Prvý odsek predmetného ustanovenia vymedzuje režim obmedzenia základných práv a slobôd za predpokladu dodržiavania *zásady proporcionality*. V zmysle uvedenej zásady je možné základné práva a slobody obmedziť len vtedy, ak je to nevyhnutné a skutočne to zodpovedá cieľom všeobecného záujmu, ktoré sú uznané úniou, alebo aj je to potrebné na ochranu práv a slobôd iných. Toto ustanovenie obsahuje všeobecné pravidlá o tom, kedy možno obmedziť výkon základných práv a slobôd garantovaných chartou bez toho, aby bola táto možnosť uvádzaná pri jednotlivých článkoch.¹⁹

Druhý odsek odkazuje na práva, ktoré už boli zaručené v Zmluve o založení Európskeho spoločenstva a uznané chartou, a ktoré sa v súčasnosti nachádzajú v zakladajúcich zmluvách (najmä práva vyplývajúce z inštitútu občianstva únie). Vysvetľuje, že tieto práva stále podliehajú podmienkam a obmedzeniam vzťahujúcim sa na právo EÚ, na ktorom sú založené a ktoré sú ustanovené v zakladajúcich zmluvách. Charta teda nemeňte systém práv, ktorý bol vymedzený Zmluvou o založení Európskeho spoločenstva a ktorý je prevzatý v zmluvách.²⁰ V spojitosti s článkom 52 ods. 2 charty sa hovorí aj o *procesnom vymedzení* úniovej ochrany ľudských práv, ktorú poskytuje generálne ustanovenie článku 52 ods. 2, ktorý odkazuje na výkon priznaných práv charty v rozsahu určenom týmito zmluvami.²¹

¹⁶ Uvedenými právami rovnako disponujú aj občania Európskej únie.

¹⁷ Porovnaj: ČERNÁ, D. *Standard lidských práv v Evropě – srovnání Evropské úmluvy a Charty základních práv Evropské unie*, s. 379.

¹⁸ BELLING, V. *K povaze tzv. české „výjimky“ z listiny základních práv EU*, s. 259.

¹⁹ MAZÁK, J., JÁNOŠÍKOVÁ, M. *Charta základních práv Európskej únie – nové výzvy alebo voľné pokračovanie príbehu ochrany základných práv v Európskej únii?* s. 175.

²⁰ *Vysvetlivky k Charte základných práv*, s. 33. (Ú.v. EÚ. C303, 14.12.2007).

²¹ ERDÖSOVÁ, A. *Právní zrod Charty základných práv EÚ – PRED a PO*, s. 38.

V článku 52 ods. 3 charty sa uvádza, že práva uznané chartou „zodpovedajú právam zaručeným v Európskom dohovore o ochrane ľudských a základných slobôd, pričom zmysel a rozsah týchto práv je rovnaký ako zmysel a rozsah práv ustanovených v uvedenom dohovore. Toto ustanovenie nebráni tomu, aby právo únie priznávalo širší rozsah práv.“ Cieľom tohto ustanovenia je zabezpečiť potrebnú súdržnosť medzi Chartou základných práv Európskej únie a Európskym dohovorom o ochrane ľudských práv. To znamená, že zákonodarca musí pri stanovovaní obmedzení pre tieto práva dodržiavať rovnaké normy, aké vyplývajú z podrobnej úpravy obmedzení ustanovených v Európskom dohovore, a to takým spôsobom, aby tým nebola narušená autonómia práva EÚ a judikatúry Súdneho dvora. Charta však nebráni možnosti členských štátov využiť ustanovenia článku 15 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv, ktorý umožňuje výnimky z práv zaručených v Európskom dohovore v prípade vojny alebo iného verejného ohrozenia štátnej existencie v prípade, keď prijímajú opatrenia v oblasti národnej obrany, v prípade vojny alebo na udržanie verejného poriadku v súlade s ustanoveniami zakladajúcich zmlúv.²² Vysvetlivky k charte obsahujú zoznam práv²³, ktoré môžu byť považované za zodpovedajúce právam v Európskom dohovore a rovnako aj zoznam práv²⁴, ktorých zmysel je rovnaký ako v prípade práv zodpovedajúcich článkom Európskeho dohovoru, ale ich rozsah je širší. Pri právnom výklade uvedeného je možné uviesť názor niektorých odborníkov, ktorí upozorňujú na skutočnosť, že ak porovnáme znenie článku 52 ods. 3 charty a obsah vysvetliviek k tomuto ustanoveniu, je zjavné, že vysvetlivky pod pojem „Európsky dohovor“ zahrňujú aj protokoly k dohovoru a judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva a Súdneho dvora. Problém sa však ukazuje so zreteľom na otázku, či sa ustanovenie článku 52 ods. 3 charty bude vzťahovať aj na budúce zmeny Európskeho dohovoru, jeho protokolov a na budúcu judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva, t. j. či výklad a používanie charty ovplyvnia aj tieto budúce zmeny, prípadne v akom rozsahu. Súhlasím s autormi, že vzhľadom na povahu základného cieľa článku 52 ods. 3 charty, ktorým je koherentnosť judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva a Súdneho dvora v otázkach ochrany základných ľudských práv, neexistuje iná možnosť, ako podporiť záväznosť všetkých budúcich zmien Európskeho dohovoru, jeho protokolov, ako aj judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva.²⁵

Pravidlo výkladu, uvedené v odseku 4, je založené na formulácii článku 6 ods. 3 Zmluvy o EÚ s náležitým zreteľom na spoločné ústavné tradície členských štátov, ktorými sa riadi Súdny dvor.²⁶ Podľa tohto pravidla sa práva uznané chartou musia interpretovať v súlade so spoločnými ústavnými tradíciami členských štátov a judikatúrou Súdneho dvora, pričom sa prihliada aj na vnútroštátne zákonodarstvo a prax členských štátov.

Najproblematickejšie je znenie článku 52 ods. 5 charty, v ktorom sa uvádza, že „ustanovenia charty, ktoré obsahujú zásady, môžu byť vykonávané legislatívnymi a exekutívnymi aktmi prijímanými inštitúciami, orgánmi, úradmi a agentúrami únie, a aktmi členských štátov, ale tieto vykonávajú právo únie, pri výkone svojich príslušných právomocí. Možno sa ich dovolávať pred súdom len na účely výkladu a preskúmania zákonnosti týchto aktov.“ Z predmetného ustanovenia vyplýva, že zásady nespôsobujú vznik priameho nároku na pozitívne konanie so strany inštitúcií únie alebo orgánov členských štátov, ale zohrávajú dôležitú úlohu pri výklade a skúmaní legislatívnych aktov. V kontexte s ustanovením článku

²² Vysvetlivky k Charte základných práv, s. 33. (Ú.v. EÚ. C303, 14.12.2007).

²³ Napríklad článok 2 zodpovedá článku 2 EDLP, článok 4 zodpovedá článku 3 EDLP, článok 5 ods. 1,2 zodpovedá článku 4 EDLP, článok 6 zodpovedá článku 5 EDLP, článok 7 zodpovedá článku 8 EDLP a pod.

²⁴ Napríklad článok 9 upravuje rovnakú oblasť ako článok 12 EDLP, ale jeho rozsah pôsobnosti je rozšírený o ďalšie formy manželstva, ak sú tieto formy zavedené vnútroštátnym právnymi predpismi, článok 12 ods. 1 zodpovedá článku 11 EDLP, ale jeho rozsah pôsobnosti je rozšírený na úroveň Európskej únie a pod.

²⁵ MAZÁK, J., JÁNOŠÍKOVÁ, M. *Charta základných práv Európskej únie – nové výzvy alebo voľné pokračovanie príbehu ochrany základných práv v Európskej únii?* s. 177.

²⁶ Napr. rozsudok z 13. decembra 1979 vo veci 44/79 *Hauer*, rozsudok z 18. mája 1982 vo veci 155/79 *AM&S*.

51 ods. 1 charty musia byť subjektívne práva rešpektované a zásady dodržiavané.²⁷ Vysvetlivky k charte pri výklade tohto ustanovenia vysvetľujú rozdiel medzi „*právami*“ a „*zásadami*“ upravenými v charte, pričom poskytujú príklady zásad, napr. článok 25 (práva starších osôb), článok 26 (integrácia osôb so zdravotným postihnutím) a článok 37 (ochrana životného prostredia), a uvádzajú tiež, že v niektorých prípadoch článok charty môže obsahovať aj prvky práva, aj prvky zásady, napríklad článok 23 (rovnosť medzi mužmi a ženami), článok 33 (rodina a pracovný život) a článok 34 (sociálne zabezpečenie a sociálny život).²⁸

Z hľadiska interpretácie charty nemožno opomenúť ani ustanovenie článku 52 ods. 6 charty, podľa ktorého „*vnútroštátne právne predpisy a prax sa musia zohľadniť v plnej miere tak, ako je to vymedzené v tejto charte.*“ Tento odsek tak odkazuje na rôzne články charty, ktoré v duchu *zásady subsidiarity* odkazujú na vnútroštátne právne predpisy a postupy.²⁹

V aplikačnej rovine ochrany určuje článok 53 charty hranice prípustného výkladu takým spôsobom, ktorý má prakticky vylúčiť akýkoľvek rozpor s uznanými právami a záväzkami vyplývajúcimi z práva EÚ, medzinárodných záväzkov EÚ samotnej, ako aj z ústavných tradícií jednotlivých členských štátov.³⁰ Všeobecná klauzula v článku 53 charty tak zabezpečuje dosiahnutú úroveň ochrany základných práv a slobôd priznaných v rámci príslušného rozsahu ich pôsobnosti právom únie, medzinárodným právom a medzinárodnými zmluvami, ktorých zmluvnou stranou je Európska únia alebo všetky členské štáty, a najmä Európskym dohovorom o ochrane ľudských práv, ako aj ústavami členských štátov na základe výkladových pravidiel.³¹ Úroveň ochrany základných ľudských práv a slobôd garantovaných chartou tak nemôže byť nižšia ako úroveň, ktorá je garantovaná Európskym dohovorom a Európsky dohovor predstavuje vo vzťahu k charte minimálny štandard ľudských práv.

„Výnimky“ z Charty základných práv Európskej únie

Modus vivendi Charty základných práv Európskej únie v značnej miere ovplyvňuje **Protokol č. 30 o uplatňovaní Charty základných práv Európskej únie na Poľsko a Spojené kráľovstvo**, ktorým si tieto členské štáty vynútili osobitné zaobchádzanie vo vzťahu k právne záväznej charte.³² Uvedený protokol patrí k interpretačne najnáročnejším zmenám v oblasti primárneho práva EÚ po Lisabonskej zmluve a v súčasnosti platí pre Poľsko a Spojené kráľovstvo. V priebehu ratifikačného procesu Lisabonskej zmluvy si možnosť pristúpiť k tomuto protokolu vynútila aj Česká republika.³³ Česká „výnimka“ má však oproti poľskej

²⁷ STRÁŽNICKÁ, V. *Európska integrácia a právo Európskej únie*, s. 285.

²⁸ EUROPEAN PARLIAMENT'S COMMITTEE ON CONSTITUTIONAL AFFAIRS. *The Evolution of Fundamental Rights Charters and Case Law*, s. 61.

²⁹ ŠTURMA, P. *Mezinárodní a evropské kontrolní mechanismy v oblasti lidských práv*, s. 62.

³⁰ Porovnaj: ERDÖSOVÁ, A. *Právní zrod Charty základných práv EÚ – PRED a PO*, s. 38.

³¹ STRÁŽNICKÁ, V. *Európska integrácia a právo Európskej únie*, s.285.

³² Zámer pristúpiť k protokolu č. 30 počas rokovani o Lisabonskej zmluve avizovalo aj Írsko, ktoré však od tohto kroku po čase upustilo. Po prvom neúspešnom referende však Írsko predsa len vo vzťahu k Charte prijíma isté „ochranné opatrenia“. Prostredníctvom známych írskych výnimiek, dojednaných na summite Európskej rady v Bruseli v júni 2009, si Írsko presadilo rešpektovanie svojej ústavnej úpravy práva na život, ochranu rodiny a práva na vzdelanie. Írska výhrada však nemá podobu protokolu, teda silu primárneho práva, ale len rozhodnutia hláv štátov alebo vlád, teda ide prameň nižšej právnej sily ako majú zmluvy či protokoly. In BONČKOVÁ, H., SMEKAL, H. *Fragmentace společných hodnot? Výjimky z Listiny základních práv Evropské unie*, s. 65.

³³ Český prezident Václav Klaus podmienil podpis Lisabonskej zmluvy dojednaním výnimky z Charty, pretože ju považoval za nebezpečnú vzhľadom na otázku majetkových požiadaviek občanov vysídlených po druhej svetovej vojne, čím znovu otvoril tému Benešových dekrétov.

a britkej výnimke určité zvláštnosti. Hlavným rozdielom je forma „výnimky“³⁴ – zatiaľ čo si Poľsko a Spojené kráľovstvo počas rokovaní o Lisabonskej zmluve presadili Protokol č. 30 o uplatňovaní charty, Česká republika sa uspokojila s právne nezáväznou deklaráciou č. 53 – Vyhlásenie Českej republiky k Charte základných práv Európskej únie, ktorá *de facto* zdôrazňuje, čo obsahuje samotná charta vo všeobecných ustanoveniach upravujúcich výklad a uplatňovanie charty, čo znamená, že jej význam pre Českú republiku je úplne nejasný.³⁵ Česká „výnimka“ bola schválená ako súčasť Záverov Európskej rady z 29. a 30. októbra 2009 a Protokol o uplatňovaní Charty základných práv Európskej únie v Českej republike, ktorý tvorí prílohu I Záverov Európskej rady, konštatuje, že poľský a britský protokol sa použije aj na Českú republiku.³⁶ Uvedené znamená, že Česká republika by sa mala formálne pripojiť k Protokolu č. 30 o uplatňovaní charty budúcou prístupovou zmluvou, ktorá však musí prejsť ratifikačným procesom vo všetkých členských štátoch [nie].

Protokol č. 30 o uplatňovaní Charty základných práv Európskej únie na Poľsko a Spojené kráľovstvo (v budúcnosti možno i vo vzťahu k Českej republike) pozostáva z preambuly a dvoch článkov. Už z preambuly protokolu je jasné, že zmluvné strany si želajú „objasniť niektoré aspekty uplatňovania charty v súvislosti so zákonmi a správnymi opatreniami Poľska a Spojeného kráľovstva a jej žalovateľnosť v rámci Poľska a Spojeného kráľovstva.“ Protokol sa v žiadnom prípade nedotýka ostatných záväzkov týchto členských štátov podľa zakladajúcich zmlúv a práva EÚ³⁷ a o výlučnej aplikácii charty ako celku nie je v protokole žiadna zmienka. Podľa názoru viacerých autorov, napr. Bončková, Smekal, Komárek, Belling a pod. zaobchádzanie s protokolom ako s „výnimkou“ (opt-out) by mohlo viesť k situácii, keď by Európska únia poskytovala občanom ochranu istých základných práv len dovtedy, kým by boli rezidentmi 25 (24) z 27 členských štátov. Tento prístup by úplne narušil existujúci systém ochrany základných ľudských práv a spochybnil základné hodnoty, na ktorých je únia založená.

Z textu protokolu je možné nanajvyš vyvodit' určité obmedzenia v spojitosti s rozsahom uplatňovania charty. Článok 1 ods. 1 protokolu deklaruje, že „Chartou sa nerozširuje možnosť Súdneho dvora Európskej únie, ani iného súdu či súdneho orgánu Poľska alebo Spojeného kráľovstva, aby určil, či sú zákony, iné právne predpisy či administratívne ustanovenia, postupy alebo konanie Poľska alebo Spojeného kráľovstva v súlade so základnými právami, slobodami a zásadami, ktoré opätovne potvrdzuje.“ Citované ustanovenie tak inými slovami opakuje to, čo už je ustanovené v článku 6 ods. 1 Zmluvy o EÚ³⁸ a predstavuje určitú konkretizáciu všeobecne platného horizontálneho ustanovenia článku 51 ods. 2 charty. Uvedený článok tak zdôrazňuje skutočnosť, že charta nevytvára žiadne nové práva a len potvrdzuje, že charta nepredstavuje jediný zdroj základných ľudských práv v Európskej únii.³⁹ Keďže ustanovenia charty sú záväzné pre členské štáty, výlučne ak vykonávajú právo EÚ, tak o prípadom rozpore vnútroštátneho právneho aktu s právami zaručenými v charte, možno hovoriť len v prípade priamej aplikácie práva EÚ (napr. formou transpozície smernice). Práva zaručené v charte však musia byť rešpektované samotnými právnymi aktmi únie, ako aj vnútroštátnymi orgánmi pri ich

³⁴ BONČKOVÁ, H., SMEKAL, H. *Fragmentace společných hodnot? Výjimky z Listiny základních práv Evropské unie*, s. 73.

³⁵ BONČKOVÁ, H., SMEKAL, H. *Česká republika a výjimka z Listiny základních práv Evropské unie*, s. 2.

³⁶ Pozri bližšie: *Závěry predsednictva (2009)*. Európska rada v Bruseli 29. a 30. októbra 2009, CONCL 3.15265/09 dostupné na internete: <<http://register.consilium.europa.eu/pdf/cs/09/st15/st15262.cs09.pdf>>

³⁷ ŠTURMA, P. *Lisabonská smlouva a závaznost Listiny základních práv EU pro Českou republiku vzhledem k tzv. výjimce (opt – out)*, s. 192.

³⁸ Článok 6 ods. 1 ustanovuje: „Únia uznáva práva, slobody a zásady uvedené v Charte základných práv Európskej únie zo 7. decembra 2000 upravenej 12. decembra 2007 v Štrasburgu, ktorá má rovnakú právnu silu ako zmluvy.“

³⁹ Porovnaj: BONČKOVÁ, H. „Výjimka“ z Listiny základních práv EU: možné interpretace a dopady, s. 7.

aplikácii. V prípade, že by členský štát porušoval pri uplatňovaní úijného práva ustanovenia charty, porušoval by aj právo EÚ, a tak by mohol byť sankcionovaný na základe mechanizmu konania o porušení zmluvy.⁴⁰ Kľúčovým výrazom uvedeného ustanovenia je slovné spojenie „nerozširuje možnosť“. Teda, ak členský štát koná v rozsahu aplikácia práva EÚ, Súdny dvor je oprávnený posudzovať, či je takéto konanie členského štátu v súlade so základnými právami zaručenými v charte. Protokol uvedené oprávnenie Súdneho dvora nevyklučuje, ale konštatuje, že „možnosť“ Súdneho dvora sa v tejto korelácii ďalej „nerozširuje“.⁴¹ Z uvedeného vyplýva, že chartou sa nerozširuje a objektívne sa ani nemôže rozšíriť možnosť Súdneho dvora ani akéhokolvek vnútroštátneho súdneho orgánu určiť, či sú zákony, iné právne predpisy či administratívne ustanovenia, postupy alebo konanie členských štátov v súlade so základnými právami, slobodami a zásadami, ktoré charta potvrdzuje.

Článok 1 ods. 2 protokolu kladie dôraz na rozdiel medzi súdne vymáhateľnými právami a súdne nevymáhateľnými zásadami, pričom článok 1 ods. 2 protokolu možno v tomto smere označiť za ustanovenie s interpretačným potenciálom.⁴² V uvedenom článku sa ustanovuje: „Predovšetkým, a aby sa vyhlo akýmkoľvek pochybnostiam, žiadne ustanovenie hlavy IV charty nevytvára práva, ktorých je možné sa súdne domáhať, uplatniteľné v Poľsku alebo Spojenom kráľovstve okrem prípadov, keď sú tieto práva ustanovené vo vnútroštátnych právnych predpisoch Poľska alebo Spojeného kráľovstva.“ Prostredníctvom citovaného ustanovenia tak protokol vylučuje možnosť rozšírenia právomocí Súdneho dvora a vnútroštátnych súdov vzhľadom na hospodárske a sociálne práva zakotvené v hlave IV charty nad rámec, ktorý je garantovaný vnútroštátnym právom. Pokiaľ však charta uznáva a garantuje práva, ktoré platia ako všeobecné zásady práva EÚ podľa článku 6 ods. 3 Zmluvy o EÚ⁴³, alebo ktoré sú už v súčasnosti zakotvené v právnych poriadkoch členských štátov, protokol nestojí nijako v ceste k aplikácii uvedených práv. Ustanovenie článku 1 ods. 2 protokolu je potrebné vnímať ako zdôraznenie spôsobu výkladu, ktorý je aplikovateľný celou chartou, a ktorý je zakotvený aj v iných horizontálnych ustanoveniach. Výslovné menovanie hlavy IV charty má v tejto súvislosti povahu príkladu.⁴⁴

Na záver článok 2 protokolu deklaruje „V rozsahu, v ktorom akékoľvek ustanovenie tejto charty odkazuje na vnútroštátne právne predpisy a postupy, sa toto ustanovenie v Poľsku alebo Spojenom kráľovstve uplatňuje len v rozsahu, v akom sa práva či zásady, ktoré obsahuje, uznávajú v právnych predpisoch či postupoch Poľska alebo Spojeného kráľovstva.“ Protokol tak inými slovami hovorí, že práva a zásady zaručené v ustanoveniach charty, ktoré odkazujú na vnútroštátne právne predpisy a postupy, budú v príslušných členských štátoch uznané len v takom rozsahu, v akom ich uznáva samotné vnútroštátne právo.

Otázku v akom rozsahu Protokol modifikuje, resp. či bude modifikovať účinky Charty základných práv Európskej únie, je možné zodpovedať len vo vzťahu k jednotlivým členským štátom a ich právnym poriadkom.⁴⁵ Rovnako definitívne hodnotiť protokol bude možné až potom, ako sa k nemu vyjadrí Súdny dvor v niektorom svojom rozhodnutí. Súhlasím však s názorom Bončkovej, Bellinga, Šturmu a ďalších, že protokol určite *nie je možné* vnímať ako „výnimku“ (opt-out) z Charty základných práv Európskej únie, ale skôr ako záväzný výklad charty, ktorý bude mať značný právny význam a právne následky. Existencia protokolu však neprispieva k väčšej transparentnosti a právnej istote úijného systému ochrany základných

⁴⁰ BELLING, V. K povaze tzv. české „výjimky“ z listiny základních práv EU, s. 261.

⁴¹ BONČKOVÁ, H., SMEKAL, H. Česká republika a výjimka z Listiny základních práv Evropské unie, s. 9.

⁴² Porovnaj: BONČKOVÁ, H. „Výjimka“ z Listiny základních práv EU: možné interpretace a dopady, s. 8.

⁴³ Článok 6 ods. 3 ustanovuje: „Základné práva tak, ako sú zaručené Európskym dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd a ako vyplývajú z ústavných tradícií spoločných pre členské štáty, predstavujú všeobecné zásady práva Únie.“

⁴⁴ BELLING, V. K povaze tzv. české „výjimky“ z listiny základních práv EU, s. 262.

⁴⁵ BONČKOVÁ, H., SMEKAL, H. Fragmentace společných hodnot? Výjimky z Listiny základních práv Evropské unie, s. 74.

ľudských práv, o ktorý sa Európska únia usiluje už desaťročia, a ktorého pilierom je právne záväzná Charta základných práv Európskej únie.⁴⁶

Záver

Charta základných práv Európskej únie je od 1. decembra 2009 právne ucinnym aktom patriacim do primarneho práva EÚ, ktorým nadväzuje na existujúcu unijnu ochranu ľudských práv. Charta je špecifická svojou štruktúrou, predovšetkým tým, že nereflektuje klasické delenie základných ľudských práv založené na tzv. generačnom princípe, ale *ipso facto* vyjadruje zásadu nedeliteľnosti ľudských práv, v zmysle ktorej sú si všetky práva rovné a neexistuje medzi nimi žiadna hierarchia.

Osobitný význam majú *Všeobecné ustanovenie upravujúce vykklad a uplatňovanie charty*, ktoré možno oznait ako „*interpretačné pravidlá*“ uplatňovania charty. Uvedené ustanovenia hovoria predovšetkým o rozsahu pôsobnosti charty a o rozsahu a výklade práv zaručených chartou, pričom osobitnú pozornosť si zaslúži viacero ustanovení. Za jedno z najdôležitejších možno považovať znenie článku 52 ods. 3 charty, ktoré vymedzuje vzťah medzi právami zaručenými chartou a právami deklarovanými Europskym dohovorem o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ku ktorému má Európska únia na základe článku 6 ods. 2 Zmluvy o EÚ pristupit.

Modus vivendi Charty základných práv Európskej únie v značnej miere ovplyvňuje Protokol č. 30 o uplatňovaní Charty základných práv Európskej únie na Poľsko a Spojené král’ovstvo, ktorým si tieto lenske štáty vynutili osobitné zaobchádzanie vo vzťahu k právne záväznej charte. Uvedený protokol v sucasnosti platí pre Poľsko a Spojené král’ovstvo a v budúcnosti sa bude uplatňovať aj vo vzťahu k eskej republike. Uvedený protokol však v žiadnom prípade, nie je mone vnímať ako „výnimku“ (opt-out) z Charty základných práv Európskej únie, ale skôr ako záväzný vykklad charty, ktorý bude mať značný právný význam a právne následky. Existencia protokolu však neprispeva k väčšej transparentnosti a právnej istote únijného systému ochrany základných ľudských práv, o ktorý sa Európska únia usiluje už desaťročia a ktorého pilierom je právne záväzná Charta základných práv Európskej únie.

Ak by sme chceli v závere hodnotit *modus vivendi* charty, považujem za potrebné ešte raz zdoraznit, že Chartou základných práv Európskej únie sa nezacina ochrana ľudských práv v Európskej únii od „*nuly*“, ale ochrana základných práv v Európskej únii je aktuálna a výrazne sa presadzujuca už viac ako 40 rokov, a to od momentu, keď Súdny dvor zaradil základné ľudské práva medzi všeobecné zásady práva ES. Pravnu záväznosť charty však možno oznait za „*míľnik*“ vo vývoji ochrany základných ľudských práv v Európskej únii, ktorý sa začal pred desaťročiami. Predtým ukladala Európskej únii povinnosť dodrızavať základné ľudské práva judikatúra Súdneho dvora a dnes zastrešuje základné ľudské práva, ktoré sú záväzné pre inštitúcie a orgány Európskej únie – konzistentný a právne záväzný nástroj, akým je Charta základných práv Európskej únie. A preto možno chartu považovať za kodifikaciu judikatúry Súdneho dvora v oblasti základných ľudských práv.

Literatúra

BELLING, V. K povaze tzv. eske „výjimky“ z listiny základných práv EU. In *asopis právní věda a praxi*, Roč. 17, č. 4/2009 s. 255 – 264. ISSN 1210 - 9126.

⁴⁶ Porovnaj: BELLING, V. K povaze tzv. eske „výjimky“ z listiny základných práv EU, BONČKOVÁ, H. „Výjimka“ z Listiny základných práv EU: možné interpretace a dopady, ŠTURMA, P. Lisabonská smlouva a záväznosť Listiny základných práv EU pro eskou republiku vzhledem k tzv. výjimce (opt – out) atď.

BONČKOVÁ, H. „Výjimka“ z Listiny základních práv EU: možné interpretace a dopady. Dny práva – 2010 – Days of Law, 1 ed. Brno: Masarykova Univerzita, 2010. 13 s. Dostupné na internete: <http://www.law.muni.cz/content/cs/preceedings>.

BONČKOVÁ, H., SMEKAL, H. Česká republika a výjimka z Listiny základních práv Evropské unie. Centrum pro lidské práva a demokratizaci: Studie Centra pro lidská práva a demokratizaci 1/2010. Dostupné na internete:

<http://www.iips.cz/data/files//Centrum%20LP/papers/Vyjimka_EU.pdf>.

BONČKOVÁ, H., SMEKAL, H. Fragmentace společných hodnot? Výjimky z Listiny základních práv Evropské unie. Centrum pro lidské práva a demokratizaci, 22 s. Dostupné na internete: <<http://ces.vse.cz/wp-content/smekal.pdf>>.

ČERNÁ, D. Standard lidských práv v Evropě – srovnání Evropské úmluvy a Charty základních práv Evropské unie. In Právník. Roč. 147, č. 4/2008, s. 371 – 390.

CHARTA ZÁKLADNÝCH PRÁV EURÓPSKEJ ÚNIE. (Ú.v. EÚ. C303, 14.12.2007). Dostupné na internete: <<http://eur-lex.europa.eu/sk/treaties/index.htm>>

EUROPEAN PARLIAMENT'S COMMITTEE ON CONSTITUTIONAL AFFAIRS. *The Evolution of Fundamental Rights Charters and Case Law*. Brussels: European Parliament, 2011, 250 s.

ERDÖSOVÁ, A. Právny zdroj Charty základných práv EÚ – PRED a PO. In Bulletin slovenskej advokácie. Roč. 16, č. 9-10/2010, 37 – 47 s.

KOMÁREK, J. Česká „výjimka“ z Listiny základních práv Evropské unie. In Právní rozhledy. Roč. 18, č. 24/2010. s. 322 – 331. ISSN 1210-6410.

KONSOLIDOVANÉ ZNENIE ZMLUVY O EURÓPSKEJ ÚNII A ZMLUVY O FUNGOVANÍ EURÓPSKEJ ÚNIE. (Ú.v. EÚ C83, 30.3.2010.) Dostupné na internete: <<http://eur-lex.europa.eu/sk/treaties/index.htm>>

MAZÁK, J., JÁNOŠÍKOVÁ, M. Charta základných práv Európskej únie – nové výzvy alebo voľné pokračovanie príbehu ochrany základných práv v Európskej únii? In Justičná revue. Roč. 63, č. 2/2011, s. 167 – 180.

PIKNA, B. Charta základních práv Evropské unie a její právní a věcná dimenze. In Právník. Roč. 142, č. 1/2003, s. 20 – 40.

SMEKAL, H. *Lidská práva v Evropské unii*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2009. 288 s. ISBN 978-80-210-5045-7.

Stanovisko Súdneho dvora 2/94 z 28. marca 1996 „Pristúpenie Spoločenstva k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.“

STRÁŽNICKÁ, V. *Európska integrácia a právo Európskej únie*. Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva, 2009. 310 s. ISBN 978-80-89447-008.

ŠTURMA, P. Lisabonská smlouva a závaznost Listiny základních práv EU pro Českou republiku vzhledem k tzv. výjimce (opt – out). In Právní rozhledy. Roč. 18, 6/2010, s. 191 – 194. ISSN 1210-6410.

VYSVETLIVKY K CHARTE ZÁKLADNÝCH PRÁV. (Ú.v. EÚ. C303, 14.12.2007). Dostupné na internete: <<http://eur-lex.europa.eu/sk/treaties/index.htm>>

ŠTURMA, P. *Mezinárodní a evropské kontrolní mechanismy v oblasti lidských práv*. Praha: C.H. Beck, 2010. 172s. ISBN 978-80-7400-318-9.

ZÁVERY PREDSEDNÍCTVA (2009). Európska rada v Bruseli 29. a 30. októbra 2009, CONCL 3,15265/09 dostupné na internete:

<<http://register.consilium.europa.eu/pdf/cs/09/st15/st15262.cs09.pdf>>

Key words: The Charter of Fundamental Rights of the European Union, union protection of human rights, fundamental rights as general principles of EU law, “opt-out” from the Charter of Fundamental Rights of the European Union.

Summary

In the article the author analyses *modus vivendi* of the Charter of Fundamental Rights of the European Union, which became part of the primary law of the European Union on 1st December 2009. Author underlines, that the legally binding Charter does not trigger the protection of human rights in the European Union from "*scratch*" and displays the Charter in connection with of the existing system of the union protection of human rights .Attention is devoted to primarily legal "birth" and the legal dimension of the Charter and "opt-out" from the Charter of Fundamental Rights of the European Union.

*npor. JUDr. Michaela Rapčanová
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
Katedra verejnoprávnych disciplín
tel: 09610 57 434
e-mail: michaela.rapcanova@minv.sk*

Recenzent: doc. JUDr. Antonín Nesvadba, PhD.